

HAVET 2015/2016

Pressmeddelande 2016-05-23

Ny rapport om tillståndet i havet:

Så mår Bottniska viken

I morgon lanseras Havet 2015/2016, på Havs- och vattenforum i Göteborg. Rapporten ger den mest aktuella beskrivningen av miljösituationen i våra svenska havsområden.

Rekordlite havsis – varmare klimat försvårar vikaresälars fortplantning

Inte sedan 1930-talet har havsisutbredningen i Östersjöregionen varit så liten som under vintern 2014/2015. Fram till dess har det nästan varit en självklarhet att Bottenviken vintertid täcks helt av is. Under vintern 2014/15 var den istäckta havsytan i regionen mindre än hälften så stor som den brukar vara. Minskningen av havsis är en långsiktig utveckling sedan 1900-talets början, även om kortsiktiga variationer gör att vi människor ofta inte uppfattar förändringen tydligt. Havsisens utbredning förutsågs minska i det varmare klimat vi är på väg mot. Det kan komma att påverka ekosystemet på många olika sätt. Isens utbredning och varaktighet har betydelse för hur mycket solstrålning som reflekteras på vårvintern, hur blåsväder under vintern blandar om vattnet, hur ämnen sprids från flodmynningar under vintern och hur näringsämnen binds i isen och sedan frigörs. Minskad is befaras också leda till drastiska minskningar av vikaresäl som är helt beroende av stabil tillgång på drivis för sin fortplantning. Sälkutarna behöver de is- och snögrottor som vikarhonan gräver ut på drivisen som skydd mot kallt vatten och predatorer.

Vattnet i Bottenhavet försämras av övergödningen i Östersjön

Övergödningen av Egentliga Östersjön påverkar även Bottenhavet eftersom syrefattigt och fosforrikt vatten från Egentliga Östersjön flödar in i Bottenhavets djupa delar. Syrehalten har minskat i djupvattnet och fosforhalterna har ökat i Bottenhavets utsjö sedan 1970-talet. Även om situationen än så länge inte är alarmerande och förändringen inte så snabb, är det en utveckling i oönskad riktning. Om tendensen till mer fosfor och mindre syre fortsätter ökar riskerna för massförekomster av växtplankton och trådalger samt syrebrist för bottenlevande djur och fiskar. I Bottenvikens utsjö ser situationen bättre ut och det är gott om syre vid bottenarna. I Bottenviken men framför allt i Bottenhavet finns det många kustnära områden som uppvisar tecken på övergödning. Vattenkvaliteten når där inte upp till nivån god ekologisk status som fastställts inom vattenförvaltningen. Riskerna för samma oönskade fenomen som beskrevs ovan ökar därmed.

Dioxiner i strömning minskar men nya miljögifter tillkommer

Dioxiner i strömning har minskat i Bottenhavet de senaste åren men halterna är ändå högre än i andra svenska havsområden. Därför gäller fortfarande rekommendationer om begränsad konsumtion för vissa befolkningsgrupper. Bland nyare miljögifter finns bromerade flamskyddsmedel och där utmärker sig Bottenvikens strömningar med högre halter än i andra havsområden, och hal-

HAVET 2015/2016

Pressmeddelande 2016-05-23

terna verkar inte minska. Orsaken är oklar, men miljögifter kan transporteras över stora avstånd via atmosfären och ansamlas i levande organismer långt bort från utsläppskällorna.

Havsörnar mår bättre – men miljögifter längs Höga kusten oroar

Havsörnen befinner sig högst upp i näringskedjan, vilket gör att den är särskilt exponerad för miljögifter. Att följa förändringar i havsörnens fortplantning gör det möjligt att upptäcka förändringar i miljön. Spridningen av flera ökända svårnedbrytbara miljögifter som DDT, PCB, HCH och HCB har minskat i Bottniska viken de senaste decennierna genom framgångsrika insatser och förbud. Detta har varit avgörande för havsörnarna, vars fortplantning tidigare varit svårt hämmad av förgiftning under 1970-talet, men som under senare år fungerat betydligt bättre. Hälsan hos havsörnarna har blivit bättre och antalet ökar. I ett område vid Höga kusten finns dock återigen oroande tecken i form av skadade ägg med höga miljögiftshalter av PCB och DDE de senaste åren. I detta område har också örnarna haft mindre kullstorlekar och större andel kullar med okläckta ägg än i andra områden och det kan finnas en koppling till de funna miljögifterna. Omfattningen och orsaken till problemet är inte klarlagt.

Gott om lax men sämre med havsöring

Den vilda laxens situation har förbättrats i Bottenviken och dess oreglerade älvar under de senaste femton åren. Fiskeregleringar har varit viktiga för framgången, och nu har uppvandringen och återväxten varit god i flera älvar under en rad år. Antalet uppvandrande laxar i de viktiga laxälvarna Kalixälven och Ume/Vindelälven har ofta överstigit 8 000 laxar per år och älv de senaste åren medan siffrorna i slutet på 1990-talet sällan översteg 3 000. Årligen produceras nu ca 2,5 miljoner vilda smolt i hela Bottniska vikens älvar jämfört med 0,5-1 miljon då. Bottenvikens olika havsöringsbestånd är i ett sämre läge. Vandringshinder och flottledsrensningar i floder och bifångst av havsöringar i nät vid kusten är viktiga orsaker till att bestånden är svaga. En liten förbättring har konstaterats från ca 2007 och framåt med högre antal uppvandrande lekfiskar och producerade ungfiskar. Förbättringen anses kopplad till gjorda regleringar av fiske och restaureringsåtgärder i vattendrag men förbättringen sker från mycket låga nivåer och arbetet att vårda bestånden måste ske uthålligt.

Havet 2015–2016 presenteras den 23 maj på Havs- och vattenforum i Göteborg.

Rapporten är gratis, och kan läsas, laddas ner eller beställas på www.havsmiljoinstitutet.se/havet2015-2016

FÖR MER INFORMATION:

Havsmiljöinstitutet

Johan Wikner, Umeå universitet,
tel: 090-786 79 80, 070-34 27 782
e-post: johan.wikner@havsmiljoinstitutet.se

Per-Olav Moksnes, Göteborgs universitet,
tel: 073-25 76 224
e-post: per.moksnes@havsmiljoinstitutet.se

Marie Svärd, redaktör, tel: 031-786 37 27
e-post: marie.svard@havsmiljoinstitutet.se

Havs- och vattenmyndigheten

Gunilla Ejdung, tel: 010-698 62 88, 072-23 95 505
e-post: gunilla.ejdung@havochovatten.se

Naturvårdsverket

Tove Lundberg, tel: 010-698 16 11
e-post: tove.lundberg@naturvardsverket.se

FAKTA OM HAVET 2015/2016

Rapporten Havet 2015/2016 samlar de senaste resultaten från miljöövervakning i samtliga svenska havsområden; Bottniska viken, Egentliga Östersjön och Västerhavet. Havsmiljöinstitutet tar fram en sammanfattande beskrivning av miljötilståndet och sammanställer rapporten. Havet 2015/2016 ges ut av Havsmiljöinstitutet i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket, som finansierar den nationella miljöövervakningen.

Rapporten kan laddas ned eller beställas kostnadsfritt på www.havsmiljoinstitutet.se, samt laddas ner på www.havochovatten.se och www.naturvardsverket.se